

*Vammaisia
tulee kohdella
samalla tavalla
kuin muita ihmisiä*

*Kaikille
mahdollisuus
terveelliseen ja
turvalliseen
elämään.*

*Yhdistyneiden Kansakuntien
vammainen henkilöiden oikeuksia
koskeva yleissopimus*

**Vammaisia
tulee kohdella
samalla tavalla
kuin muita ihmisiä**

SELKOESITE

ISSN 1236-2123

ISBN 978-952-00-2358-4 (nid.)

ISBN 978-952-00-2359-1 (PDF)

Selkomukautus Pertti Rajala

Piirrokset Eppu Ruoranen

Ulkoasu ja painatus Yliopistopaino, Helsinki 2007

Sisällys

Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus.....	4
Vammaisilla on oikeus osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisesti	5
Vammaisten syrjintä on kielletty	6
Osallistumisen esteet on poistettava.....	8
Oikeus elämään.....	10
Oikeudessa ei saa syrjiä vammaisuuden perusteella.....	11
Ketään ei saa kiduttaa eikä käyttää hyväksi.....	12
Oikeus kansalaisuuteen	13
Oikeus itsenäisen elämään, asumiseen ja liikkumiseen	14
Oikeus sananvapauteen, yksityisyyteen ja kunniaan	15
Oikeus perustaa perhe	16
Oikeus koulutukseen	17
Oikeus terveyspalveluihin ja kuntoutukseen	18
Oikeus työhön ja sosiaaliturvaan	18
Oikeus osallistua poliittiseen toimintaan.....	20
Osallistuminen vapaa-ajan viettoon.....	20
Kansainvälinen yhteistyö.....	22
Sopimuksen toteuttaminen	23

Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus

Yhdistyneet kansakunnat eli YK on hyväksynyt yleiskokouksessaan 13.12.2006 vammaisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen.

Tässä esitteessä siitä käytetään nimeä vammaissopimus.

Se täydentää muita YK:n ihmisoikeussopimuksia.

Vammaissopimus korostaa, että vammaisilla ihmisillä on oltava samat oikeudet kuin muilla.

Vammaissopimuksen tärkein viesti onkin, että vammaisia ei saa kohdella eri tavoin kuin muita ihmisiä.

Tässä esitteessä kerrotaan tärkeimmät asiat, jotka sisältyvät vammaissopimukseen.

Kun sopimus on allekirjoitettu, YK:n jäsenmaiden eduskuntien on hyväksyttävä se.

Sopimus tulee voimaan vasta sen jälkeen.

Vammaisilla on oikeus osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisesti

Vammaissopimuksen mukaan vammaisia ovat ihmiset, joilla on

- pitkäaikainen pysyvä vamma, esimerkiksi pysyvä liikuntavamma
- henkinen vamma
- älyllinen vamma
- aistivamma.

Ihminen on vammainen, jos nämä vammat aiheuttavat sellaisia esteitä, että henkilö ei voi täysipainoisesti osallistua yhteiskunnan toimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vammaissopimus korostaa, että vammaisilla ihmisillä on samanlainen synnynnäinen arvo kuin muilla ihmisillä. Vammaisilla on samat ihmisoikeudet ja perusvapaudet kuin muilla ihmisillä. Ennen muuta vammaisilla on oikeus osallistua yhteiskunnan toimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vammaisten syrjintä on kielletty

Vammaisten ihmisten on saatava tietoa ymmärrettävässä muodossa oikeuksista ja velvoitteista. Erilaiset tukitoimet eivät ole syrjintää, jos ne auttavat vammaisia yhdenvertaisuuteen.

Vammaissopimus tunnustaa,
että varsinkin vammaisiin naisiin ja tyttöihin
kohdistuu moninkertaista syrjintää.
Siksi sopimus edellyttää
YK:n jäsenmailta toimenpiteitä,
joilla varmistetaan, että myös vammaisten
naisten ja tyttöjen ihmisoikeudet toteutuvat.

Samalla tavalla sopimuksessa korostetaan
vammainen lasten ihmisoikeuksia.
Vammaisilla lapsilla tulee olla
samat ihmisoikeudet ja perusvapaudet
kuin muilla lapsilla.
Lapsen etu on aina ensisijainen asia,
joka täytyy ottaa huomioon.

Vammaissopimus kieltää
selvästi kaiken vammaisten syrjinnän.

Osallistumisen esteet on poistettava

Vammaisista ihmisistä ja heidän asioistaan on tiedotettava tehokkaasti.

Oikean tiedon jakaminen vammaisista ja heidän elämästään poistaa vääriä ennakkoluuloja ja pelkoja vammaisia kohtaan.

Yhteisen toimintaympäristömme tulee olla sellainen, että jokainen voi osallistua toimintaan tasa-arvoisesti kaikilla elämän osa-alueilla.

Tällaista ympäristöä kutsutaan saavutettavaksi.

Saavutettavuus syntyy, kun poistamme ympäristöstämme mahdollisimman monet liikkumisen, näkemisen, kuulemisen ja ymmärtämisen esteet.

Vammaissopimuksessa edellytetään muun muassa, että

- saavutettavuudesta annetaan riittäviä ohjeita
- järjestetään koulutusta saavutettavuudesta
- huolehditaan, että tarvittaessa rakennusten opastekstit ovat pistekirjoituksella ja selkokielellä
- turvataan riittävät avustaja- ja tulkkipalvelut
- pidetään huolta siitä, että eri tavoin vammaiset henkilöt voivat käyttää Internet-sivuja.

Oikeus elämään

Jokaisella ihmisellä on oikeus elämään.
Jäsenmaiden onkin huolehdittava
kaikista tarvittavista toimista,
jotta vammaiset ihmiset voivat nauttia
oikeudestaan elämään
yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vammaisia on myös suojeltava sodan,
erilaisten hätätilojen ja
luonnon onnettomuuksien aikana
samalla tavalla kuin muita ihmisiä.
Onnettomuuksissa ja vaaratilanteissa
on tehtävä kaikki mahdolliset toimenpiteet,
jotta voidaan taata vammaisten turvallisuus.

Oikeudessa ei saa syrjiä vammaisuu den perusteella

Kaikki ihmiset ovat
yhdenvertaisia lain edessä.
Oikeudessa ihmisiä ei saa
syrjiä vammaisuuden perusteella.

Vammaisille on taattava riittävä tuki,
jotta he voivat hoitaa omia asioitaan.
Vammaisilla on yhdenvertaiset
oikeudet omistaa ja periä omaisuutta
sekä hoitaa taloudellisia asioitaan.
On myös varmistettava,
että vammaisilta ei saa mielivaltaisesti
riistää heidän omaisuuttaan.

Vammaisille on taattava yhdenvertainen
mahdollisuus ottaa osaa oikeudenkäynteihin.
Heille on annettava oikeudenkäynnin
asioista tieto ymmärrettävällä kielellä.
Vammaisilla on myös oikeus
kaikkeen muuhun tarvittavaan tukeen niin,
että he voivat tarvittaessa ajaa asioitaan
oikeudessa, osallistua asian tutkintavaiheeseen
ja toimia myös todistajina.

Ketään ei saa kiduttaa eikä käytä hyväksi

Vammaisilla ihmisillä on oikeus
vapauteen ja turvallisuuteen.

Vammaisuus yksinomaan
ei saa olla syy vapaudenriistoon.
Jos vapaudenriisto tehdään,
se on tehtävä lain mukaisesti.

Ketään ei saa kiduttaa eikä
kohdella julmalla tai halventavalla tavalla.
Ketään ei saa alistaa lääketieteelliseen
tai tieteelliseen kokeiluun
ilman hänen vapaata suostumustaan.

Ketään ei saa käyttää hyväksi.
Vammaisia on suojeltava
väkivallalta ja pahoinpitelyltä.
On huolehdittava siitä,
että vammaisiin kohdistuvat
hyväksikäyttö- ja väkivaltatapaukset tunnistetaan.
Tällaisiin tekoihin syyllistyneet henkilöt
on saatettava teoistaan vastuuseen.

Oikeus kansalaisuuteen

Vammaisilla ihmisillä on samanlainen oikeus kuin muilla liikkua, missä haluavat.

Heillä on oikeus valita kansalaisuutensa.

Vammaisuuden perusteella keneltäkään ei saa riistää oikeutta kotimaahan.

Vammaiset lapset on rekisteröitävä heti syntymän jälkeen.

Heillä on oikeus omaan nimeen ja kansalaisuuteen.

Jos vain on mahdollista, niin vammaisilla lapsilla on oikeus tietää, ketkä ovat hänen vanhempansa.

Hänellä on myös oikeus vanhempiensa huolenpitoon.

Oikeus itsenäisen elämään, asumiseen ja liikkumiseen

Vammaisilla ihmisillä tulee olla oikeus valita missä ja kenen kanssa he asuvat.

Heillä on oltava saatavissa erilaisia koti- ja asumispalveluja.

Vammaisilla on oltava saatavilla riittävästi tukipalveluja ja myös henkilökohtaista apua.

Niiden avulla on tuettava vammaisten elämistä lähiyhteisössä.

Koko väestölle tarkoitettut yhteiset palvelut ja järjestelyt on oltava

vammaisten saatavissa yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Niitä on sovitettava vammaisten tarpeisiin.

Vammaisille on varmistettava mahdollisimman itsenäinen liikkuminen kohtuulliseen hintaan.

Tämä tulee turvata esimerkiksi erilaisten apuvälineiden ja avustajien tuella.

Oikeus sananvapauteen, yksityisyyteen ja kunniaan

Vammaisilla ihmisillä on samanlainen oikeus sananvapauteen ja oman mielipiteensä sanomiseen kuin muilla.

Vammaisilla on oikeus tarvitsemaansa tietoon ymmärrettävässä muodossa. Viittomakielen käyttöä tulee edistää. Tulee myös edistää sitä, että vammaiset käyttävät viranomaisten kanssa viittomakieltä, pistekirjoitusta, puhetta tukevaa ja korvaavaa viestintää sekä muita saavutettavia viestintäkeinoja.

Laki suojaa vammaisen oikeutta yksityisyyteen, perheeseen, kotiin, kirjeenvaihtoon ja muuhun viestintään. Vammaisten kunniaan ja mainetta ei saa loukata.

Oikeus perustaa perhe

Jokaisella avioliittoikäisellä vammaisella on oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe.

Vammaisilla on oikeus päättää vapaasti ja vastuullisesti lastensa määrästä. Heillä on myös oikeus saada tietoa perhesuunnittelusta ja lapsen saamiseen liittyvistä terveydellisistä asioista. Vammaisilla on oikeus säilyttää kykynsä saada lapsia.

Vammaista lasta ei saa hylätä eikä laiminlyödä. Lapsille ja heidän vanhemmilleen on annettava tukea ja tietoa.

Vammaista lasta ei saa erottaa vanhemmistaan ellei lapsen etu sitä vaadi. Lasta ei saa erottaa vanhemmistaan vain lapsen oman tai vanhempien vammaisuuden perusteella.

Oikeus koulutukseen

Vammaisilla ihmisillä on oikeus elinikäiseen oppimiseen.

Vammaisilla on oikeus saada opetusta yleisessä koulutusjärjestelmässä yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Heillä on oikeus yksilöllisen tukeen oppimisen edistämiseksi.

Koulutuksessa on huomioitava muun muassa näkövammaisten tarpeet pistekirjoituksen ja liikkumistaitojen opetukseen.

Kuulovammaisten viittomakielen opetusta ja muuta kielen oppimista on edistettävä.

Kaikilla kouluissa työskentelevillä henkilöillä tulee olla riittävä koulutus, jotta he osaavat toimia oikein vammaisille suunnatussa kouluympäristössä.

Oikeus terveystalveluihin ja kuntoutukseen

Vammaisilla ihmisillä on sama oikeus terveystalveluihin kuin muilla.

Tämän lisäksi vammaisilla on oikeus niihin terveystalveluihin, joita he vammansa vuoksi tarvitsevat. Näihin kuuluvat myös kuntoutustalvelut.

Vammaisten tarvitsema kuntoutus on aloitettava riittävän varhaisessa vaiheessa. Näin varmistetaan mahdollisuus itsenäiseen elämään ja henkiseen kehitykseen.

Oikeus työhön ja sosiaaliturvaan

Vammaisilla ihmisillä on sama oikeus tehdä työtä kuin muilla.

Avoimilla työmarkkinoilla vammaisille on myös taattava samantlaiset työehdot kuin muille.

Heidän työolonsa on oltava yhtä hyvät kuin muilla.

Vammaisilla on oikeus olla jäsenenä ammattiyhdistyksessä ja saada työhönsä jatkokoulutusta. Työolosuhteisiin tulee tehdä kohtuulliset muutokset.

Vammaisilla on oikeus sosiaaliturvaan ilman syrjintää. Vammaisilla ja heidän perheillään on oikeus riittävään elintasoon: ruokaan, vaatetukseen, asuntoon ja terveyspalveluihin.

Oikeus osallistua poliittiseen toimintaan

Vammaisilla on oikeus osallistua poliittiseen elämään eli äänestää ja asettua ehdokkaaksi vaaleissa. Vaalijärjestelyt, -ohjelmat ja muu tieto äänestämisestä on oltava vammaisten saatavilla. Niistä tarvitaan myös selkokielistä tietoa.

Osallistuminen vapaa-ajan viettoon

Vammaisilla on oikeus osallistua kulttuuri- ja urheiluelämään. Yhteisen toimintaympäristömme tulee olla sellainen, että taiteesta ja kulttuurista voi nauttia jokainen ja jokainen voi itse tehdä taidetta sekä löytää itselleen ammatin kulttuurin piiristä.

Hyvä saavutettavuus tuo
kulttuuripalvelut kaikkien ulottuville.
Vammaisten on päästävä paikkoihin,
jossa tarjotaan kulttuuripalveluja.
Tällaisia paikkoja ovat muun muassa
elokuvat, teatterit, museot ja taidenäyttelyt.

Vammaisilla tulee olla mahdollisuus
matkustaa ja osallistua muuhun
vapaa-ajan toimintaan
ja virkistystoimintaan
samalla tavalla kuin muillakin ihmisillä.

Kansainvälinen yhteistyö

Sopimuksessa edellytetään, että maailman maat tekevät vammaisasioissa yhteistyötä muiden maiden ja vammaisjärjestöjen kanssa.

Sopimuksen toteuttaminen

YK:n vammaisten oikeuksien sopimus tulee maailmanlaajuisesti käyttöön, kun 20 maailman valtiota on sen hyväksynyt. Jokaisen valtion tulee huolehtia siitä, että oma lainsäädäntö on sopimuksen mukainen. Sopimuksen toteuttamista seurataan sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Sopimus edellyttää, että YK:n yhteyteen perustetaan vammaisten oikeuksien komitea. Komitean tehtävänä on valvoa, miten vammaisten oikeudet maailmassa toteutuvat. Jokaisen jäsenmaan on säännöllisesti annettava komitealle kertomus niistä toimista, joilla ne ovat edistäneet vammaisten oikeuksien toteutumista omassa maassaan. Komitea voi tehdä jäsenmaille ehdotuksia ja suosituksia, miten vammaisten asioita voidaan parantaa.

Sopimus antaa vammaiselle mahdollisuuden tulevaisuudessa valittaa komitealle, jos hänen omat oikeutensa eivät toteudu.

Tämä esite on toimitettu yhteistyössä Selkokeskuksen kanssa. Esite on Internetissä osoitteessa www.stm.fi suomeksi ja ruotsiksi.

SELKOESITE

Esitettä voi tilata ilmaiseksi rajoitetusti seuraavista osoitteista:

Sosiaali- ja terveysministeriö
Valtakunnallinen vammaisneuvosto
PL 33, 00023 Valtioneuvosto
sähköposti vanen.posti@stm.fi
puhelin (09) 160 74319

Selkokeskus
Viljatie 4 A, 00700 Helsinki
sähköposti selkouutiset@kvl.fi
puhelin (09) 34809 240

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

ISSN 1236-2123

ISBN 978-952-00-2358-4 (nid.)

ISBN 978-952-00-2359-1 (PDF)

9 789520 023584